

El govern de Vichy va salvar Tarradellas

El 1941, Tarradellas fou empresonat a Marsella perquè Franco en demanava l'extradició. El govern francès, però, no la va concedir, com explica Daniel Arasa en aquest fragment de '50 històries catalanes de la II Guerra Mundial' (ed. Laia), publicat recentment.

De l'extradició, el consell de guerra i l'afusellament del president Lluís Companys tots els catalans en tenen referència més o menys detallada, però molt pocs coneixen els intents d'extradició o l'odissea d'altres personalitats catalanes de l'exili, com l'exconseller de Governació i més tard president de la Generalitat, Josep Tarradellas, la dirigent anarquista i exministra Federica Montseny, o el també exministre Nicolau d'Oliver. O com va passar la Segona Guerra Mundial un altre català eminent, Josep Irla, president del Parlament, president interí i més tard president de la Generalitat. O Pablo Ruiz Picasso, malagueny vinculat llargament a Catalunya.

Els extraditats. A l'estiu de 1940, poc després de la derrota de França, el Govern de Madrid va sol·licitar a les autoritats alemanyes i al Govern de Vichy l'extradició de centenars de dirigents polítics i càrrecs civils i militars republicans que s'havien exiliat. Els extraditats, segons la petició, havien d'ésser jutjats a Espanya per exigir responsabilitats penals per delictes de sang o d'altre tipus, no per les seves idees polítiques, però era clar que en molts casos aquestes darreres eren el veritable objectiu.

Amb la finalitat de participar en la detenció i trasllat a Espanya d'aquells de qui es concedís l'extradició, a l'estiu de 1940 es va

desplaçar a París el comissari de policia Urraca Pastor, amb uns quants inspectors i agents de policia, així com alguns oficials de la Guàrdia Civil, que van ser adscrits com a agregats a la representació espanyola a París davant les forces d'ocupació. Aleshores era ambaixador José Félix de Lequerica.

Part dels demandats van ser extraditats. La pràctica totalitat va

A l'estiu de 1940, el govern espanyol sol·licità a Alemanya i al Govern de Vichy l'extradició de centenars d'exiliats.

sortir de la França Ocupada, ja que el Govern i el poder judicial de Vichy van adoptar una posició clarament contrària a les extradicions. Només hi va haver els casos de Cipriano Mera i Joan Peiró, que, per característiques molt especials, els resultava difícilíssim oposar-s'hi. El mateix ambaixador de la França de Vichy a Madrid, François Pietri, afirma en les seves memòries que malgrat les demandes espanyoles no van lliurar cap refugiat, tant del

territori metropolità francès com de l'Àfrica del Nord. La justícia de la França Lliure es negava sistemàticament a accedir a les extradicions. Hi va haver una excepció: un tribunal va acceptar la demanda d'extradició del secretari de Justícia de la Generalitat, Eduard Ragasol, però fins i tot en aquest cas el Govern francès es va fer el desentès a la sentència, probablement per entendre que en la doctrina fixada de no concedir extradicions no hi havia excepcions. Ragasol va quedar en llibertat i el 1941 va marxar cap a Mèxic.

L'actuació del Govern de Vichy de no concedir extradicions té com a fonament la ferma decisió de Petain i els seus homes. La negativa valoració global de la França de Vichy a la postguerra ha fet oblidar que hi va haver aspectes positius, entre els quals hi ha l'esmentat. També van ser molt meritòries i influents les gestions en favor dels espanyols del representant de Mèxic a Vichy, Luis I. Rodríguez. En nom del president Lázaro Cárdenas, Rodríguez no solament va signar el conveni franco-mexicà de 22 d'agost de 1940 que permetia als refugiats espanyols marxar cap al país asteca, sinó que també va fer veure als francesos que era denigrant doblegar-se a demandes que es limitaven a la persecució política. Un aspecte potser d'influència menor en les gestions, però ressenyable, és l'amistat de l'exconseller de la Generalitat, Antoni Ma-



ARXIU



El govern de la Generalitat de Catalunya del juny de 1937 al febrer de 1939, presidit per Companys, en el qual Josep Tarradellas (segon per la dreta, en la fila de dalt) ocupava el càrrec de conseller de Governació. Tarradellas s'exilià a França després de la guerra i en el moment de la invasió alemanya es traslladà de París a la Provença.

ria Sbert, amb el ministre de l'Interior de Vichy, Marquet, perquè havien estat companys a l'Escola Lliure de Ciències Polítiques de París.

Entre els exiliats retornats a Espanya hi ha Lluís Companys, ex-president de la Generalitat; els exministres Julián Zugazagoitia (Governació) i Joan Peiró (Indústria); el diputat Manuel Muñoz, director general de Seguretat; el coronel Antonio Puig Petrolani; el tinent coronel Eleuterio Díaz Tendero, cap de personal del Ministeri de la Guerra; el diputat Teodomiro Menéndez; el periodista i cunyat de Manuel Azaña, Cipriano Ribas Cherif, Carlos Montilla, Miguel Salvador, el tinent coronel León Luengo Muñoz, el coronel José Villalba, el comissari de Divisió Màximo García Royo, José Flores, Carlos Morales, Manuel Alfonso, els capitans Manuel Martínez Garri i Antonio García García, i altres. Alguns d'ells van ser afusellats i altres empresonats.

Cal recordar que molts dels demanats pel Govern de Madrid havien marxat des de França cap a la Unió Soviètica, Anglaterra o diverses nacions d'Amèrica i en aquests països la seva ex-

tradició ja no es va plantejar. [...]

Tarradellas, de Saint Martin-le-Beau a Suïssa. També l'extradició de l'exconseller de Governació de la Generalitat, Josep Tarradellas, va ser reclamada per Madrid.

Tarradellas estava a París amb la seva família en el moment que s'inicia l'ofensiva alemanya sobre França el maig del 1940. Quan la Wehrmacht s'acostava a la capital francesa van marxar cap a Saint Martin-le-Beau, a la Touraine, on residien els seus pares, que havien comprat la finca de vinya anomenada Clos de Mosny. En signar-se l'armistici, el poblet de Saint Martin-le-Beau quedaria en la zona controlada pels alemanys però, curiosament, a la mateixa línia de demarcació, per al qual cosa no va resultar difícil a Josep Tarradellas i a la seva esposa, Antònia Macià, passar a la Zona Lliure.

Tarradellas era un dels reclamats pel Govern espanyol com a responsable dels esdeveniments que van portar a la Guerra Civil i a les matances produïdes en el seu decurs al territori de la República. La Gestapo, acompanyant policies espanyols, acudeix en

diverses ocasions a casa dels pares del polític català, però aquest no hi és. Els perseguïdors tampoc no troben —en realitat no ho cerquen específicament— l'enorme quantitat de documentació de la Generalitat republicana que Tarradellas s'havia emportat a l'exili i que estava enterrada en aquesta finca de Sain Martin-le-Beau. Seria la que 40 anys més tard retornaria a Catalunya i, amb altre material, seria dipositada al monestir de Poblet.

L'any 1941 Tarradellas i la seva esposa, Antònia Macià, vivien en una pensió de Saint Raphael, a la Provença, quan la demanda d'extradició va arribar a les autoritats de Vichy. En aquell moment Tarradellas havia estat designat pel Govern de Mèxic com un dels representants dels exiliats espanyols davant el Govern del mariscal Petain. Donava el vist i plau als llistats dels que havien d'embarcar cap a Mèxic i per això viatjava bastant pel territori de la França Lliure, però el lloc més freqüent d'estada era Marsella, port on embarcaven gairebé tots els que marxaven a Amèrica.

El van arrestar precisament a Marsella. "Em van emmanillar com un delinqüent", explicava



Quan les tropes alemanyes van ocupar tot França, Tarradellas i la seva família es van traslladar a Suïssa. Acabada la II Guerra Mundial van tornar a França i es van instal·lar a Sant Martí Le Beau, a la Touraine.

Tarradellas, que precisava que anteriorment els policies havien anat a Saint Raphael i quan van interrogar Antònia Macià sobre el parador del seu marit els va respondre: "Potser vostès ho sabran millor que jo." El que més tard seria president de la Generalitat va estar gairebé tres mesos a la presó d'Aix-en-Provence, on va perdre 20 quilos.

"Els que em van detenir eren els mateixos policies que temps enrere havien detingut el president Companys. L'assumpte no estava per a bromes. Un era de la Gestapo, un altre un valencià anomenat Creix i un tercer era de la policia francesa", ens deia Tarradellas.

Hi havia, però, una diferència fonamental respecte al president Companys: Tarradellas estava al territori de la França Lliure i el Govern de Vichy va denegar-ne l'extradició, com faria també amb l'exconseller de Cultura Ventura Gassol.

En el cas de l'exconseller de Governació de la Generalitat hi va haver aspectes complementaris importants que van reforçar el rebuig de la petició d'extradició. Antònia Macià va demanar una audiència al cardenal de Niça, monsenyor Raymond, el qual te-

"Em van detenir els mateixos policies que a Companys: un de la Gestapo, un valencià anomenat Creix i un tercer, policia francès."

nia molta relació amb el mariscal Petain, i va intercedir en favor de Tarradellas. El mateix va fer el Govern mexicà.

En aquell moment els exiliats espanyols desconeixien que el Govern de Vichy no lliurava ningú a Franco i temien ser extraditats. Per això Tarradellas recorda que el moment més dramàtic va ser el del seu alliberament. La presó era als afores d'Aix-en-Provence i s'havia ja fet de nit quan li van comunicar que podia marxar, però els policies el van posar en un cotxe sense dir-li on anava i, explicava, "van enfilem la carretera en direcció a Espanya. La sang em va quedar glaçada. Vaig pen-

sar que m'anaven a lliurar a en Franco". Poca estona després els guàrdies li van fer saber que li havien fet una broma. I ben amarga. Aleshores el cotxe va girar en direcció a Marsella.

En el període posterior a la sortida de la presó va seguir vivint a Saint Raphael, portant una vida relativament tranquil·la dintre de l'atzarosa situació mundial. Va mantenir contactes amb l'exministre de Justícia del Govern de Negrín, Mariano Ansó, i amb Miguel Maura, el qual s'havia convertit en un petit industrial a Niça. També en aquesta ciutat -aleshores ocupada pels italians- residia el periodista català Josep Maria Lladó Figueras.

El novembre de 1942, quan els alemanys van ocupar la Zona Sud de França, Josep Tarradellas, Ventura Gassol i Carles Martí Fedec, amb llurs respectives famílies, van fugir a Suïssa. Tarradellas i els seus van creuar la frontera a peu. En el primer moment els suïssos els van instal·lar, com a altres refugiats, en un camp. Després els van fixar la residència a Lausana. Allí també van coincidir amb l'exministre Mariano Ansó.

A Lausana residia Don Juan de Borbó i la seva família. Entre els seus fills hi havia el futur rei Joan Carles, que aleshores tenia només 7 o 8 anys. Tarradellas explicava que, com que era una ciutat petita, es creuaven sovint amb el fill del rei Alfons XII i pretendent de la Corona espanyola, així com amb altres membres de la família reial. "Don Juan era un jove d'aspecte distingit i molt bona presència. Quan em creuava amb ell jo pensava: aquest retornarà a Espanya com a rei i jo em quedaré sempre a l'exili. Quines ironies té la vida! Qui va tornar vaig ser jo com a president de la Generalitat i no ell com a rei", explicava el republicà Tarradellas.

Tarradellas va residir a Lausana 20 mesos, i tornaria a França immediatament després de l'alliberament de París per començar una intensa activitat política. [...]

Daniel Arasa